

การตีความคัมภีร์เตภูมิกถาตามหลักการของคัมภีร์เนตติปกรณ์

The Interpretation Tebhümikathã Scripture by Principle of Nettipakarana Scripture

เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต (Sepbandit Hnongbundit)^{1*}

(Received: August 8, 2018; Revised: October 19, 2018; Accepted: October 24, 2018)

บทคัดย่อ

การตีความคัมภีร์เตภูมิกถาตามหลักคัมภีร์เนตติปกรณ์นี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเสนอหลักการตีความของคัมภีร์เนตติปกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์เตภูมิกถานี้ ผู้แต่งคาดหวังให้เกิดผลต่อผู้ศึกษา 6 ประการ คือ 1) อัสสาทะ ความยินดีพอใจหรือความหลงติดซึ่งเป็นเหตุให้ยินดีพอใจซึ่งจัดเป็นสมุทัยสัง 2) อาทินวะ โทษของอัสสาสะ คือ ทุกข์ทั้งหมดซึ่งเป็นทุกข์สัง 3) นิสสรณะเหตุแห่งความดับทุกข์ การสลัดออกจัดเป็นนิโรธสัง 4) ผละ หรือจุดมุ่งหมาย ผลจากการแสดงธรรมซึ่งจัดเป็นทุกข์สัง 5) อุปายวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความดับทุกข์ซึ่งอุปายหรือกลวิธีนี้จัดเป็นมรรคสัง 6) อานัตติ การแนะนำให้เว้นชั่วและทำดีซึ่งการชักชวนนี้เป็นมรรคสัง วัตถุประสงค์ที่ 2) เพื่อเปรียบเทียบหลักการตีความของศาสตร์ตะวันตกกับศาสตร์ตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าศาสตร์ทั้งสองเหมือนกันเฉพาะ โลกียะธรรม แต่โลกุตระธรรมนั้นแตกต่างกัน

ABSTRACT

The interpretation of Tebhümikathã scripture by Nettipakarana scripture's objectives are 1) To present the principles interpretation of Nettipakarana scripture. The research found that; The author used the principles Nettipakarana to interpretation Tebhümikathã scripture. The interpretation result of this scripture found that the author expects the readers can understand six principles such as 1) Assada is the pleasant of obsession cause of suffering Samudayasacca. 2) Atinava is all suffering, it is the suffering of Truth of Dukkhasacca. 3) Nisarana is sorrow or maggasacca. 4) Phala or aim is the effect of the Dharma teaching that is Dukkhasacca. 5) Upaya is the method how to practice to enlighten from suffering with this tactic or method is Truth or Maggasacca. And 6) Anatti is the advice to ignore evil, do good which this advice is Maggasacca and 2) To compare the principles interpretation of Nettipakarana with the interpretation of the western science. The research found that; when these two sciences compared are as the same, especially in worldly, but in Dharma are very different.

คำสำคัญ: การตีความ คัมภีร์เตภูมิกถา หลักการ

Keywords: Interpretation, Tebhümikathã scripture, Principle

*Correspondent author: pathomkunsai@hotmail.co.th

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่

บทนำ

คัมภีร์เตภูมิกถา หรือ ไตรภูมิพระร่วง เป็นคัมภีร์ปกรณ์วิเสสทางพุทธศาสนาเล่มหนึ่งที่ชาวไทยยกให้เป็นยอดแห่งวรรณคดี ซึ่งมีอายุยาวนานกว่า 600 ปี ซึ่งนักวิชาการส่วนมาก เชื่อว่าแต่งขึ้นโดยพญาลิไทหรือ พระมหาธรรมราชาที่ 1 พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง กรุงสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. 1888 พระราชประวัติของพระองค์ พระราชสมภพเมื่อ พ.ศ.1843 เสด็จครองราชย์เมื่อ พ.ศ.1890 สิ้นรัชกาล เมื่อ พ.ศ. 1911 รวมพระชนมายุ 68 พรรษา ครองราชย์รวม 21 ปี โดยพระองค์ทรงงานเพื่อยกเป็นพระธรรมเทศนา พระราชทานแก่พระราชมารดาและทรงพระราชทานเป็นคัมภีร์สั่งสอนพสกนิกร เนื้อหาในคัมภีร์เตภูมิกถา แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับคำสอนของพระศาสดา เพื่อให้เห็นผลบาปและผลบุญ สะท้อนถึงพระปรีชาและอัจฉริยภาพของพระองค์โดยแท้ ซึ่งพระราชนิพนธ์เล่มนี้ ก่อให้เกิดเป็นสุดยอดแห่งวรรณคดีไทย ที่เป็นต้นแบบแห่งการค้นคว้าคำสอนทางพุทธศาสนาในปัจจุบัน เมื่อมองย้อนถึงหลักการปกครองคัมภีร์เล่มนี้ แสดงให้เห็นว่า พญาลิไท เป็นนักปกครองที่มีจิตวิทาหลักปกครองสูงมาก สังกะตจากการก่อสร้างตัวของประเทศ หรือการก่อตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่นั้น การร่วมมือร่วมใจของประชาราษฎร์เป็นองค์ประกอบแรกในการสร้างรัฐ หรือ ประเทศ หรือ ชาติ ซึ่งกฎระเบียบ หรือจารีต ศีลธรรม หรือวินัย การรู้จักบาปบุญคุณโทษ หรือสิ่งเลวร้าย สิ่งผิดกฎระเบียบ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองต้องรับรู้และเข้าใจร่วมกัน ซึ่งพญาลิไท อาศัยหลักแห่งพระศาสนา และศรัทธาที่ซื่อมั่นในศาสนา จึงรจนาคัมภีร์เล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นหลักในการก่อสร้างชาติ เพื่อให้อาณาจักรมีหลักยึดถือเหมือนรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถทำให้เกิดความมั่นคงภายในและมีความสุขภายในรัฐ

ที่มาและความสำคัญของคัมภีร์เนติปกรณ์

เนติปกรณ์ แปลว่า คัมภีร์แนะนำ คำแนะนำนำไปสู่ความเข้าใจพระพุทธรพจน์ จึงเป็นตำราอธิบายพระพุทธรพจน์ แต่งในสมัยพุทธกาลโดยพระมหากัจจายนะ ผู้เป็นเลิศในการอธิบายความย่อให้พิสดาร และได้รับสังคายนา ร่วมกับพระไตรปิฎกในปฐมสังคายนา แม้เนติปกรณ์เป็นคำสอนของพระมหาสาวก ก็จัดเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกเหมือนสาวกภิกษุอื่น ๆ อันได้แก่อปทาน เถรคาถา เถรีคาถา ปฏิสัมภิทามรรค มหานิเทศและจูฬนิเทศ ดังที่พระไตรปิฎก ฉบับฉัฐฐสังคิติ ได้รวมคัมภีร์นี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งอีกด้วย แต่ในพระไตรปิฎกฉบับอื่นไม่ได้นับรวมเข้าไว้

ซึ่งคัมภีร์เนติปกรณ์นี้ เมื่อต้องการตีความคำสอนของพุทธองค์ โบราณจารย์จึงนิยามหลักการต่าง ๆ ของคัมภีร์นี้มาใช้ในการตีความตามหลักการที่ตนถนัดและเข้าใจ ดังนั้นคัมภีร์เนติปกรณ์นี้จึงสำคัญต่อการตีความหลักธรรมต่าง ๆ ที่บัณฑิตประสงค์ขบขาคความให้ชัดเจนขึ้น

คัมภีร์เนติปกรณ์ มีหลักการตีความหลายรูปแบบซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 3 หลัก ดังนี้

- 1) หลักหาระ คือ แนวทางอธิบายรูปศัพท์ในพระพุทธรพจน์ มี 16 ประเภท
- 2) หลักนัย คือ วิธี หรือหลักการอธิบายสภาวะธรรมที่เป็นความหมายในพระพุทธรพจน์ มี 5 ประเภท
- 3) หลักสาสนบัญญัติ คือ การแสดงคำสอน มี 16 ประเภท

ในที่นี้ผู้เขียนนำหลักการตีความมาจากหลักที่ 1 คือ หลักหาระ ซึ่งมีองค์ประหลักรอยู่ 16 ประการ ได้แก่ เทสนา วิชัย ยุติติ ปทัญฐาน ลักษณะ จตุพยุหะ อาวัญญะ วิกัตติ ปรีวัตตนะ เวจจนะ ปัญญุตติ โอตระนะ โสธนะ อธิฏฐานะ ปริกขระ และสมาโรปนนะ

ในบรรดาหลักหาระ 16 ประการนี้ ผู้เขียนนำหาระมาตีความคัมภีร์เตภูมิกถาเพียง 4 หลัก คือ

1) หลักเทศนาหาระ 6 ประการ

1. อัสสาทะ ความยินดีพอใจหรือความหลงคิด ซึ่งความยินดี (เป็นสมุทัยสัง)
2. อาทีนวะ โทษของอัสสาสะ คือ ทุกข์ทั้งหมด (โทษเป็นทุกข์สัง)
3. นิสสรณะ เหตุแห่งการออกจากทุกข์ หรือความดับทุกข์ (การสลัดออกเป็นนิโรธ)
4. จุดมุ่งหมาย ผลจากการแสดงธรรมที่เกิดแก่ผู้ฟังธรรม (จุดมุ่งหมายเป็นทุกข์สัง)
5. อุปาย วิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความดับทุกข์ (อุปายหรือกลวิธีเป็นมรรค)
6. อาณัติติ การแนะนำให้ละเว้นความชั่วและกระทำความดี (การชักชวนเป็นมรรค)

2) หลักวิยะหาระ 11 ประการ

1. ปทวิจย การจำแนกบทโดยอรรถและศัพท์
2. ปัญหวิจย การจำแนกคำถาม
3. วิสัชนาวิจย การจำแนกคำตอบ
4. ปุพพาปรวิจย การจำแนกข้อความก่อนและหลัง
5. อัสสาทวิจย การจำแนกอัสสาทะ
6. อาทีนวิจย การจำแนกโทษ
7. นิสสรณวิจย การจำแนกนิสสรณะ
8. ผลวิจย การจำแนกจุดมุ่งหมาย
9. อุปายวิจย การจำแนกอุปาย
10. อาณัติติวิจย การจำแนกการชักชวน
11. อนุคีติวิจย การจำแนกโดยอ้างพระพุทธรพจน์

3) หลักจตุพยุหาระ 4 ประการ

1. เนรุตตะ รูปวิเคราะห์ของบทในพระสูตร
2. อธิปายะ ความมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าหรือพระสาวกในสูตรนั้น
3. นิทานะ เหตุของการแสดงธรรม
4. ปุพพาปรสนธิ การเชื่อมโยงพระสูตรหน้าและหลัง ซึ่งกำลังกล่าวถึงหรืออ้างอิงเป็นสาธก

4) หลักเวจจนหาระ แนวทางในการแสดงคำไวพจน์[1]

คัมภีร์เตภูมิกถานี้ เป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงเรื่อง ธรรมชาติของสัตว์โลกและภูมิของสัตว์โลก ซึ่งมีทั้งภูมิที่ดีและภูมิที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นถึงกรรมในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้คนเกรงกลัวต่อบาปและประกอบกรรมดี ซึ่งถือว่าเป็นจิตวิทยาชั้นสูงในการปกครองประชาราษฎร์ ให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมเพื่อการปกครองที่ง่าย โดยยึดหลักศาสนาจักรนำหลักอาณาจักร เพื่อสันติสุข หลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์เตภูมิกถานี้ แม้เพียงชื่อคัมภีร์ สามารถนำหลักการตีความของคัมภีร์เนติปริกรรมมาตีความเพื่อให้เกิดการขยายความให้ละเอียดขึ้นได้

ความหมายจากชื่อเรื่อง การตีความคัมภีร์เตภูมิกถาตามหลักคัมภีร์เนติปริกรรม**1. การตีความ (Hermeneutics) [2]**

การตีความ หรืออรรถปริวรรต (Hermeneutics) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมวลมนุษยชาติมาโดยตลอด อรรถปริวรรตศาสตร์ แปลจากภาษาอังกฤษ คือ Hermeneutics เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเข้าใจของ

มนุษย์ และการแปลความหมายของคัมภีร์หรือตัวบท (text) คัมภีร์ที่วันนี้ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นงานเขียนต่าง ๆ เท่านั้น ยังรวมถึง คำพูด การกระทำ การแสดงออก งานศิลปะ เป็นต้นด้วย

พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติศัพท์และให้คำจำกัดความ ของศัพท์ว่า Hermeneutics ว่า “อรรถปริวรรตศาสตร์ : วิชาว่าด้วยการตีความ (1) ในทางเทววิทยา หมายถึง การอธิบายความหมายของเรื่องราวต่าง ๆ ในคัมภีร์ไบเบิล (2) ในทางปรัชญาสังคม หมายถึง วิชาที่เกี่ยวกับการสืบค้นและการตีความพฤติกรรมของมนุษย์และสถาบันต่าง ๆ ว่าเป็นไปโดยมีเจตนา (3) ในทางอรรถภาษนิยม หมายถึง การค้นคว้าเพื่อหาจุดหมายของการเป็นมนุษย์”[3]

สรุปการตีความ หมายถึง การถ่ายทอดความหมายของข้อความ คำพูด ประโยคคำพูดที่มีความหมายซ่อนเร้น คำกวม ลึกลับ หรือสื่อความหมายจากวรรณกรรมและสัญลักษณ์ต่าง ๆ

2. **คัมภีร์** หมายถึง หนังสือ หรือ ตำราที่บันทึกหลักวิชาการที่ลึกซึ้งเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ

3. **เตฏมิกถา** หมายถึง บทประพันธ์การพรรณนาถึงกมุติ 3 กมุติ ได้แก่ อุปริกมุติ 1 มัชฌิมกมุติ 1 เฏฐกมุติ 1 หรือ กมุติใหญ่ 3 กมุติ คือ กามกมุติ 1 รูปกมุติ 1 อรูปกมุติ 1 “เตฏมิกถา”

4. **เนตติปกรณ์** หมายถึง บทประพันธ์ว่าด้วย หลักการ กฎเกณฑ์ ระเบียบ การตีความคัมภีร์

การตีความคัมภีร์เตฏมิกถาตามศาสตร์ตะวันตกและศาสตร์ตะวันออก

การตีความ (Hermeneutics) ที่นี้นำหลักการตีความตามรูปแบบของศาสตร์ตะวันตก และตามหลักของเนตติปกรณ์ มาตีความอธิบายคัมภีร์เตฏมิกถา

1. การตีความของศาสตร์ตะวันตก

การตีความทางตะวันตกมีรูปแบบที่นิยมใช้ และมีพัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างหลากหลาย ผู้เขียนนำหลักการตีความทางตะวันตกมาเพียง 4 ประการคือ[4]

- 1.1 การตีความตามตัวอักษร
- 1.2 การตีความตามสัญลักษณ์
- 1.3 การตีความตามเหตุผล
- 1.4 การตีความตามรูปแบบวรรณกรรม

1.1 **การตีความตามตัวอักษร** คัมภีร์เตฏมิกถา เป็นคัมภีร์ที่ตัวอักษร แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1) **การกระทำและผลของการกระทำ** หมายความว่า ตัวอักษรในคัมภีร์เตฏมิกถา ทำให้ทราบความหมายแบบชัดเจน คือ การทำดี จะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ หรือ ได้ไปเกิดบนสวรรค์เป็นเทวดา หรือการปฏิบัติกรรมจนได้มาน จะได้ไปเกิดเป็นรูปพรหมและอรูปพรหม ตรงข้ามกับการทำชั่ว จะไปเกิดในอบายภูมิ เป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย และสัตว์นรก

2) **สถานที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์** สิ่งที่ตัวอักษรบอกให้ทราบอย่างชัดเจน คือ 3 กมุติ ได้แก่

1. อุปริกมุติ	ภูมิเบื้องบน	มี 20 ชนิด	} รวมชนิดเล็ก 31 ชนิด
2. มัชฌิมกมุติ	ภูมิท่ามกลาง	มี 7 ชนิด	
3. เฏฐกมุติ	ภูมิเบื้องล่าง	มี 4 ชนิด	

หรือ ภูมิใหญ่ 3 ภูมิ คือ

1. กามภูมิ	ภูมิที่มีความต้องการทางกาม มี 11 ชนิด	} รวมภูมิเล็ก 31 ภูมิ
2. รูปภูมิ	ภูมิที่ยังมีรูปปรากฏอยู่ มี 16 ชนิด	
3. อรูปภูมิ	ภูมิที่ไม่มีรูปปรากฏ มี 4 ชนิด	

ทั้งหมดนี้เพราะได้คิดความเชื่อจากพุทธศาสนา ทำให้ผู้อ่านเกิดความเกรงกลัว และละอายต่อการกระทำความชั่ว และเกิดปีติ มีความยินดีในการทำดี มุ่งมั่นในการทำดีเพื่อรอผลของการทำดี

1.2 การตีความตามสัญลักษณ์

คัมภีร์เตภูมิกถา มีสัญลักษณ์ที่ปรากฏชัดเจน ดังนี้

1) สัญลักษณ์สามเหลี่ยม การได้มาซึ่งสัญลักษณ์สามเหลี่ยม (Δ) นี้ ตีความจากศัพท์ว่า เต ซึ่งเป็นภาษาบาลีที่สำเร็จมาจากคำว่า “ติ” เป็นปกติสังขยา แปลว่า สาม มีวิธีการทำให้ สระ อี ที่ ติ เป็น เอ ตามหลักไวยากรณ์คือการพทุทธิ แต่ความหมายยังคงเดิม คือ สาม

สัญลักษณ์ที่ได้จากคำนี้ สามารถไขปริศนาเป็น ภูมิ 3 ชนิด การศึกษา 3 ชนิด สัตว์ 3 ชนิด และผลของการกระทำ 3 ชนิด ดังที่แสดงในตารางนี้

ตารางที่ 1 การตีความตามสัญลักษณ์

สัญลักษณ์สามเหลี่ยม Δ	ชนิดที่ 1	ชนิดที่ 2	ชนิดที่ 3
ภูมิ 3 ชนิด	อุปริภูมิภูมิเบื้องบน มี 20/21 ชนิด	มัชฌิมภูมิภูมิ ท่ามกลางมี 7 ชนิด	เหตุภูมิภูมิเบื้องล่าง มี 4 ชนิด
การศึกษา 3 ชนิด	มหาปัญญา มหาสมาธิมหาศีล	มัชฌิมปัญญา มัชฌิมสมาธิมัชฌิมศีล	จุลปัญญา จุลสมาธิ จุลศีล
สัตว์ 3 ชนิด	มหาสัตว์	มัชฌันติกสัตว์	หีนสัตว์
ผลการกระทำ 3 ชนิด	ปรมัตถ์สุข, ทิพยสุข	สุขบ้างทุกข์บ้าง	ทุกข์อย่างเดียว

2) สัญลักษณ์สีขาวและสีดำ การได้มาซึ่งสัญลักษณ์ขาวดำนี้ ตีความจากเนื้อหาที่ชัดเจนในเรื่องการทำดี และทำชั่ว ซึ่งสามารถจำแนกเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 สัญลักษณ์สีขาวและสีดำ

สัญลักษณ์ขาว-ดำ	ระดับ 1	ระดับ 2	ระดับ 3
ดีหรือ ขาว	ได้มนุษย์สมบัติ	เทวดาสมบัติ	รูปพรหม และอรูปพรหมสมบัติ
ชั่วหรือ ดำ	เดรัจฉาน	อสุรกาย และเปรต	สัตว์นรก

1.3 การตีความตามเหตุผล

คัมภีร์เตภูมิกถา ใช้เหตุผลในการแต่งโดยผู้แต่ง คือ พญาลิไท ทรงรจนานี้เพื่อยกเป็นพระธรรมเทศนาพระราชทานแก่พระราชมารดาและทรงพระราชทานเป็นคัมภีร์ศึกษาสั่งสอนพสกนิกรปวงประชาราษฎร เนื้อหาในพระคัมภีร์เตภูมิกถา พระองค์ทรงแสดงหลักธรรมเกี่ยวกับคำสอนของพระศาสดา แสดงธรรมะเพื่อให้เห็นผลบาปและผล

บุญ สะท้อนถึงพระปรีชาและอัจฉริยภาพของพระองค์โดยแท้ ซึ่งพระราชนิพนธ์เล่มนี้ ก่อให้เกิดเป็นสุดยอดแห่งวรรณคดีไทย ที่เป็นต้นแบบแห่งการค้นคว้าคำสอนทางพุทธศาสนาในปัจจุบัน เมื่อมองย้อนถึงหลักการปกครองคัมภีร์เล่มนี้แสดงให้เห็นว่า พญาลิไท พระองค์เป็นนักปกครองที่มีจิตวิद्याหลักปกครองสูงมาก สืบเนื่องจากการก่อสร้างตัวของประเทศ หรือการก่อตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่นั้น การร่วมมือร่วมใจของประชาราษฎร์เป็นองค์ประกอบแรกในการสร้างรัฐ หรือ ประเทศ หรือ ชาติ ซึ่งกฎระเบียบ หรือจารีต ศีลธรรม หรือวินัย การรู้จักบาปบุญคุณโทษ หรือสิ่งเลวร้าย สิ่งผิดกฎระเบียบ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองต้องรับรู้และเข้าใจร่วมกัน ซึ่งพญาลิไท อาศัยหลักแห่งพระศาสนาและศรัทธาที่ยึดมั่นในศาสนา จึงรจนาคัมภีร์เล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นหลักในการก่อสร้างชาติ เพื่อให้อาณาจักรมีหลักยึดถือเหมือนรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถทำให้ยึดหลักศาสนาจักรนำหลักอาณาจักรก่อให้เกิดผลเป็นสันติสุข

สรุปตามหลักเหตุผล คัมภีร์เตภูมิกถานี้ เป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงเรื่อง ธรรมชาติของสัตว์โลกและภูมิของสัตว์โลก ซึ่งมีทั้งภูมิที่ดีและภูมิที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นเหตุและผลในลักษณะต่าง ๆ ชัดเจน คือ

1. เป็นกุศโลบายให้คนเกรงกลัวต่อบาปและประกอบกรรมดี
2. เป็นจิตวิทยาชั้นสูงในการปกครองประชาราษฎร์
3. เป็นเหตุให้ประชาชนดำรงตนอยู่ในศีลธรรมเพื่อการปกครองที่ง่าย
4. เป็นคำสอนเพื่อให้ยึดหลักศาสนาจักรนำหลักอาณาจักร
5. ก่อให้เกิดผลเป็นสันติสุข

1.4 การตีความตามรูปแบบวรรณกรรม

รูปแบบวรรณกรรม ชาวอินเดียมีคติว่า วรรณคดี วรรณกรรม เหล่านี้มีทั้งร่างกายและวิญญาณ เช่นเดียวกันกับมนุษย์ คือ โครงสร้างของกวีนิพนธ์บทหนึ่งๆ ไม่ต่างจากสรีระของมนุษย์ “สรีระของวรรณคดีก็คือเสียง (สัททาลังการ) และความหมาย (อรรถาลังการ) ส่วนวิญญาณของวรรณคดีคืออรรถความหมายของวรรณคดีตามหลักวิชาของอินเดียจึงหมายถึง หนังสือที่ประกอบด้วย “รส”

เมื่ออ่านคัมภีร์เตภูมิกถานี้แล้วจะพบรสแห่งวรรณกรรมอย่างหาที่สุดไม่ได้ ซึ่งมีรูปแบบรสของวรรณกรรมอยู่ 7 รส คือ

- 1) **กรณารส** คือ รสสงสาร ซึ่งรสสงสารนี้จะเกิดจากสาเหตุ 2 ประการคือ
 - (1) อนุญูปัตติ รสสงสารที่เกิดจากการประสบกับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา
 - (2) อิฏานาส รสสงสารที่เกิดจากความสูญเสียไปแห่งสิ่งที่น่าปรารถนา
- 2) **รุทรส** คือ รสโกรธ ซึ่งรวมไปถึงการเหยียดหยันดูถูก ก้าวร้าว แค้นเคือง ต่ำหนิ
- 3) **วีรรส** คือ รสกล้าหาญ รสกล้าหาญนี้จำแนกออกเป็น 3 แบบคือ
 - (1) รมวีระ ความกล้าหาญในการรบ การต่อสู้
 - (2) ทานวีระ ความกล้าหาญในการให้ การบริจาค
 - (3) ทยาวีระ ความกล้าหาญในการให้ความช่วยเหลือ ความเอื้อเฟื้อ
- 4) **ภยานกรส** คือ รสที่น่าสะพรึงกลัว หมายความว่า มีบทบาทพื้นฐานบางประเภทที่ก่อให้เกิดความสะพรึงกลัว เช่น ที่กล่าวพรรณนาถึงนรก เป็นต้น
- 5) **วิภังกรรส** คือ รสเกลียด เหมือนจะเป็นรสเดียวกับ รุทรส (รสโกรธ) แต่วิภังกรสนี้เกิดจากความรู้สึกขยะแขยง น่ารังเกียจ ซึ่งไม่ประกอบด้วยความโกรธ จึงเป็นคนละรสกัน รสเกลียดมี 3 ประเภทคือ

- (1) วัตถุที่มีเนื้อเนื้อ เช่น ใสน้อย ใส้าใหญ่ เป็นต้น
- (2) ของเนาเปื้อย ที่มีหมูหนอนซอนไซ รวมทั้งสิ่งที่มีกลิ่นเหม็นด้วย
- (3) ความจีจาง หมายถึงจีจางที่เกิดจากสิ่งทีชอบใจ สวยงาม ภายหลังสิ่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็

เกิดความรู้สึกริงเกียจ

6) อัฏฐตรส คือ รสอัศจรรย ตื่นเต้น ประหลาดใจ

7) สันตรส คือ รสสงบ[5]

วรรณกรรมเรื่องเตภูมิกถานี้ เมื่อนำหลัก “คุณ” แห่งคัมภีร์สุโฑธาลังการ มาตีความด้วย พบว่ามีคุณในการประพันธ์หนังสือที่ดี 10 ประการ คือ

1) ปสาทคุณ มีความชัดเจน แจ่มแจ้ง กระจ่าง ชวนให้เลื่อมใส

2) โอชาคุณ มีโอชะ คือ ให้ความสว่างและกำลังแก่จิต

3) มธรรคุณ มีความอ่อนหวาน ไพเราะ

4) สมคุณ มีความสงบ สม่่าเสมอ เทียงธรรม

5) สุขุมาลคุณ มีความละเอียดอ่อน ประณีต สุขุม

6) ลิเลศคุณ มีความสัมพันธ์กัน เชื่อมความได้สนิท

7) โอพารคุณ มีความกว้างขวางโอพาร

8) กนุติคุณ มีความสนุกสนานบันเทิง เร้าอารมณ์ ประทับใจ หรือกินใจ

9) อตุตพยุตติคุณ มีความแหลมลึก คมคาย

10) สมาริคุณ มีความพุ่งสู่จุดใดจุดหนึ่งที่สำคัญ[6]

สรุปด้านรูปแบบวรรณกรรม ถือว่าเตภูมิกถามีรสและคุณค่อนข้างมาก เมื่ออ่านแล้วจะได้รับอรรถรสเต็มรูปแบบของวรรณกรรมที่ดี

2. การตีความตามหลักของเนตติปกรณ์ศาสตร์ตะวันออก

การตีความตามหลักของเนตติปกรณ์ มีหลักหลายรูปแบบซึ่งมีหลักใหญ่อยู่ 3 หลัก ดังนี้

2.1 หลักหาระ คือ แนวทางอธิบายรูปศัพท์ในพระพุททพจน์ มี 16 ประเภท

2.2 หลักนัย คือ วิธี หรือหลักการอธิบายสภาวะธรรมที่เป็นความหมายในพระพุททพจน์ มี 5 ประเภท

2.3 หลักสาสนบัญญัติ คือ การแสดงคำสอน มี 16 ประเภท[7]

หลักเนตติปกรณ์ที่ใช้ในการตีความคัมภีร์เตภูมิกถา

ในบรรดาหลักใหญ่ 3 หลักนั้น หลักหาระ มี 16 ประการและในหลักหาระ 16 ประการนั้น ผู้เขียนนำหาระ (Hāra) มาตีความคัมภีร์เตภูมิกถาเพียง 1 หาระ คือ เทสนาหาระ (Desanāhāra)

1. หลักเทสนาหาระ 6 ประการ

1.1 อัศสาทะ (Assāda) ความยินดีพอใจเป็นเหตุให้ยินดีพอใจเป็นสมุทัยสัง

1.2 อาทีนวะ (Ātīnava) โทษของอัศสาทะ คือ ทุกข์ทั้งหมด เป็นทุกข์สัง

1.3 นิสสรณะ (Nissarana) เหตุแห่งความดับทุกข์ เป็นนิโรธสัง

1.4 ผละ (Phala) ผลจากการแสดงธรรมที่เกิดแก่ผู้ฟังธรรม ทุกข์สัง

1.5 อุปาย (Upāya) อุปายหรือกลวิธีเพื่อความดับทุกข์เป็นมรรคสัง

1.6 อาณัตติ (Ānatti) การแนะนำให้เว้นชั่วและทำดีเป็นมรรคสัง[8]

1.1 อัสสาทะ (Assāda) เนื้อหาสาระของคัมภีร์เตภูมิกถานั้น สร้างความยินดีพอใจหรือความหลงติด ซึ่งเป็นเหตุให้ยินดีพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือส่วน เทวภูมิ แม้เทวภูมิที่คนยินดีนี้จัดเป็นสมุทัยสัง

ตารางที่ 3 การตีความตามหลักอัสสาทะ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
1.อัสสาทะ หรือการยินดี เป็นสมุทัยสัง	เตภูมิกถา คือภูมิทั้ง 3 นั้น เป็นสภาวะน่ายินดี เตภูมิกถา คือภูมิทั้ง 3 เป็น สภาวะทำให้เหล่าสัตว์ยินดี	อสุสาทียเตติ อสุสาโท (ณ กัมมสาธณ) อสุสาเทติ เอตยาติ อสุสาโท (ณ กรณสาธณะ)	เวทนาสุข โสมนัส อិฏฐารมณที่ อาศัย ชั้น 5 สหคตจิต 62 ดวง ต้นหา คือ โลกะมูลจิต 8 ดวง

1.2 อาทีนวะ (Ātīnava) เนื้อหาสาระของคัมภีร์เตภูมิกถานั้น สร้างความหวาดกลัวในส่วนที่กล่าวถึง
อบายภูมิทั้ง 4 คือ เตรัจจาน เปตวิสัย อสุรกาย และนรก รวมถึงมนุษย์ภูมิเองก็มีความทุกข์ ซึ่งให้เห็นความทุกข์คือโทษ
ของอัสสาทะ คือ ทุกข์ทั้งหมด เป็นทุกข์สัง

ตารางที่ 4 การตีความตามหลักอาทีนวะ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
2.อาทีนวะ หรือโทษ เป็นทุกข์สัง	ธรรมะในเตภูมิกถา เป็นทุกข์ ธรรมะในเตภูมิกถา โสมนัส	ทุกข์กาย ความทุกข์ที่เป็นเวทนา ประกอบในกายวิญญาณ ทุกข์ใจ 3 อย่าง คือ ทุกขทุกข์ วิปริณามทุกข์ สังขารทุกข์	โทสมูลจิต 2 ดวงทุกข์เพราะอาศัย ชั้น 5 ไม่เที่ยง เป็นโทษ ทุกข์สหคต กายวิญญาณ

1.3 นิสสรณะ (Nissarana) เนื้อหาส่วนปรมัตถ์สุข คือแสดงถึงการหลุดพ้นจากทุกข์ และเหตุแห่ง
การออกจากทุกข์ หรือความดับทุกข์นี้ จัดเป็นนิโรธสัง

ตารางที่ 5 การตีความตามหลักนิสรณะ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
3.นิสรณะ หรือการสลัด ออกเป็น นิโรธสัง	ธรรมะในเตภูมิกถา เป็น สภาวะทำให้สลัด ออกจากทุกข์ ธรรมะในเตภูมิกถาเป็น สภาวะสลัดออกจากทุกข์	หมายถึง อริยมรรค โพรธิปักขิยธรรม อนุปัสสนา 5 นิสฺสรติ เอเตนาคิ นิสฺสรณิ (ยุ กรณสาธณะ) หมายถึงพระนิพพาน นิสฺสรตฺติ นิสฺสรณิ (ยุ กัตตฺตฺสาธณะ)	โลกุตตรจิต 4/20 ฝ่ายมรรค วิบากจิต ฝ่ายโลกุตตรจิต 4/20 ฝ่ายผล

1.4 ผละ (Phala) จุดมุ่งหมายเนื้อหาของสาระของคัมภีร์เตภูมิกถานี้ เป็นแผนที่สร้างความหวังให้มนุษย์ และสร้างเป้าหมายให้มนุษย์ได้ โดยผลจากการแสดงธรรม เป็นทั้งทุกขสังและนิโรธสัง

ตารางที่ 6 การตีความตามหลักผละ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
4.ผลหรือ	ธรรมะในเตภูมิกถา	ผู้ฟังได้ปัญญาแล้วเพียรปฏิบัติใน	โลกุตตรจิต 4/20
จุดมุ่งหมาย	เป็นเป้าหมายทางโลกียะ	กาลสมัย ปรโตโฆสา สุตมยิ	ฝ่ายมรรค
เป็นทุกขสัง		ปัญญา, จินตมยิ ปัญญา	
	ธรรมะในเตภูมิกถา	ผู้ฟังปฏิบัติ ภาวนามยิ ปัญญา	วิบากจิต ฝ่ายโลกุตตระจิต
	เป็นเป้าหมายทางโลกุตตระ	บรรลुธรรมได้มรรคผลนิพพาน	4/20 ฝ่ายผล

1.5 อุปาย (Upāya) เนื้อหาสาระของคัมภีร์บอกรวิปฏิบัติ (Method) เพื่อให้บรรลุความดับทุกข์อุบาย หรือกลวิธีเป็นมรรคสัง

ตารางที่ 7 การตีความตามหลักอุปายะ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
5.อุปาย หรือ	ธรรมะในเตภูมิกถา เป็น	เหตุให้บรรลุถึงมรรคอริยสังจ 4	โลกุตตรจิต 4/20 ฝ่ายมรรค
อุปายหรือกลวิธี	กลวิธีทางโลกียะ	ทุกข์ สมุทัย มรรค	
เป็นมรรคสัง	ธรรมะในเตภูมิกถา เป็น	เหตุให้บรรลุผลคือ นิโรธ	วิบากจิต ฝ่ายโลกุตตระจิต 4/20
	กลวิธีทางโลกุตตระ	หรือพระนิพพาน	ฝ่ายผล

1.6 อาณัตติ (Ānatti) เนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงการแนะนำให้ละเว้นความชั่วและกระทำความดีการ ชักชวนเพื่อให้มนุษย์ทำดีละชั่วนี้ จัดเป็นมรรคสัง

ตารางที่ 8 การตีความตามหลักอาณัตติ

ศัพท์	ความหมาย	วิเคราะห์/อธิบาย	องค์ธรรม
6.อาณัตติ	ธรรมะในเตภูมิกถา	ชวนให้บรรลุถึงมรรคอริยสังจ 3	โลกุตตรจิต 4/20 ฝ่ายมรรค
การแนะนำ	เป็นการเชื้อเชิญทางโลกียะ	ทุกข์ สมุทัย มรรค	
เชิญชวนเป็น	ธรรมะในเตภูมิกถาเป็นการ	เชิญชวนให้บรรลุผล	วิบากจิต ฝ่ายโลกุตตระจิต
มรรคสัง	เชื้อเชิญทางโลกุตตระ	คือ นิโรธ หรือพระนิพพาน	4/20 ฝ่ายผล

สรุป

การตีความระหว่างศาสตร์ตะวันตกกับศาสตร์ตะวันออก มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละศาสตร์อย่างชัดเจน อธิบายว่า ศาสตร์ทางตะวันตกนั้น มุ่งไปที่การตีความตามตัวอักษร ตามสัญลักษณ์ตามเหตุผล และตามรูปแบบวรรณกรรมเป็นการตีความที่มีมุมมองเพียง โลกียศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น ยังเข้าไม่ถึงโลกุตตรศาสตร์อันเป็นปรมาัตถ์ธรรมเช่นคัมภีร์เนติปกรณ์ ศาสตร์แห่งตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบแล้วทำให้ทราบความแตกต่างได้อย่างชัดเจน การตีความทางตะวันตกก่อให้เกิดประโยชน์เพียงเข้าถึงอักษร การสื่อสารของผู้แต่ง เป้าหมายของเนื้อหาสาระ และความงดงามทางภาษาเท่านั้น แต่เมื่อศึกษาวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วนตามหลักเนติปกรณ์แล้ว แม้เพียงตีความตามหลักเทศนาหาระอย่างเดียว (หนึ่งในวิธีการตีความในคัมภีร์เนติปกรณ์) ยังไม่รวมหาระอื่น ๆ มี วิจัยหาระ เป็นต้น ผู้ศึกษาสามารถจัดให้เห็นหลักธรรมที่เป็นอริยสัจ 4 และองค์ธรรม คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

1. Khantasarapivong, Phra. Nettipakarana: Guide Book to Teachings of the Buddha, Buddhist Scripture Translation Project, limited partnership Thai Daily Printing, 2550.
2. Dornsuk Chakkavaro (Treadorn), Phramaha. An analysis of the Interpretation Model of Middle Path in Present Thailand Society, Thesis Master of Buddhist Studies, Buddhism Subject, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2552.
3. Royal Academy. The Dictionary of English-Thai Bangkok: 2nd edition, 2540.
4. Dornsuk Chakkavaro (Treadorn), Phramaha. An analysis of the Interpretation Model of Middle Path in Present Thailand Society, Thesis Master of Buddhist Studies, Buddhism Subject, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2552.
5. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pali literature, Wat Mahathat, Grand Palace, Bangkok, 2009.
6. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pali literature, Wat Mahathat, Grand Palace, Bangkok, 2009.
7. Khantasarapivong, Phra. Nettipakarana: Guide Book to Teachings of the Buddha, Buddhist Scripture Translation Project, limited partnership Thai Daily Printing, 2550.
8. Khantasarapivong, Phra. Nettipakarana: Guide Book to Teachings of the Buddha, Buddhist Scripture Translation Project, limited partnership Thai Daily Printing, 2550.